

PREGÓ DE LA FESTA MAJOR DE LLEIDA
2015

Jo, vaig néixer a Barcelona ... Sóc, però ... de Lleida ... Em sento de Lleida, m'he sentit sempre de Lleida ... Fins que no vaig marxar a Barcelona per estudiar la carrera, sempre havia viscut a Lleida ... És clar que també m'estimo Barcelona ... li dec molt. Allí, vaig madurar intel·lectualment, allí, em vaig conscienciar políticament ... i allí, vaig ingressar en l'estrany club dels apassionats per l'Arquitectura ... Sempre, però, vaig tenir clar, que quan acabés la carrera, jo tornaria a casa, a la meua ciutat ... Volia exercir la professió d'arquitecte a Lleida.

Dit això, es comprendrà que m'ha causat una gran satisfacció, haver estat escollit per pronunciar el pregó de la Festa Gran del meu poble. És per a mi, un gran honor ...

Il·lustríssim Paer en Cap, il·lustres regidors, pubilles de les festes ... i autoritats, ciutadans, amics, familiars ... Potser, el tema que he triat, no els sembli massa original ... parlaré de la Seu Vella de Lleida ... concretament del Turó. I quan dic Turó, em refereixo al conjunt monumental que formen muntanya i Catedral ... allò que els lleidatans antics, encara en diem "lo Castell". Ho faré considerant un aspecte poc tractat: la valoració espacial del conjunt... més exactament, em referiré als diferents espais que qualifiquen aquest conjunt:

- 1) L'espai obert, el paisatge ...
- 2) L'espai dins el Turó, l'espai urbà ...
- 3) L'espai interior dels edificis, l'espai arquitectònic.

Hi ha un relat repetit ... i repetit pels lleidatans (especialment, per aquells que viuen fora), que és el de l'emoció que senten quan, en aproximar-se a Lleida... distingeixen la silueta del Castell. És un relat típic i tòpic ... i ja se sap que molts tòpics, i aquest en especial, solen respondre a realitats plausibles ...

M'interessa, però, que ens allunyem del Turó, per poder considerar-lo dins d'un àmbit més ampli, l'espai obert, el paisatge, l'espai a escala territorial ... Si el contemplem des de les terrasses de les Garrigues, de la Noguera, dels Alts de Fraga, dels altiplans d'Alguaire i Rosselló, de la Cerdera ... el Turó no és només una silueta ... Adquireix el valor d'una emergència puntual, sobresortint com un illot, damunt d'una immensa mar verda ... l'horta del Segrià. De ciutats, pobles i castells enlairats, al nostre país n'hi ha molts (Cervera, Talam, Cardona, Hostalric ...) normalment, però, estan situats sobre serres i estribacions més complexes ... i no, flotant en solitari sobre una extensa planura ... que és el que succeeix al nostre Turó, convertit en una fita visual. Fita que, malgrat haver suportat una accidentada història, emergeix com una presència permanent ... com la fita simbòlica més singular del Ponent Català.

Parlaré ara, de l'espai dins el Turó. Com saben, la ciutat de Lleida, tot aprofitant l'emplaçament estratègic vora un gran riu, va néixer dalt el Turó, a la Roca Sobirana. Turó que dominava un extens territori pla ... encaixat entre terrasses de secà i contraforts muntanyencs. Territori que, en estar situat al bell mig del pas des dels Pirineus i des de les terres costaneres, cap a l'interior peninsular, ha suportat, migracions, invasions i continus conflictes bèl·lics ... configurant una història complicada plena d'episodis desafortunats ...

L'assentament ibèric, la ciutat romana i la sarraïna ... van anar ocupant les diferents terrasses del Turó. La ciutat cristiana, hi consolidaria una estructura urbana important, amb un poder civil ben assentat, aixoplugat sota el poder reial, present al Palau del Rei, al mateix cim del Turó, sobre les restes de l'antiga Suda àrab. I tot això, aglutinat per un creixent poder religiós que culminaria amb la construcció de la Catedral, la Seu Vella ... Vingueren, després, guerres, setges i abandó ciutadà ... instal·lant-s'hi un avassallador poder militar, que convertí el Turó en ciutadella. I ja en el segle XX, després de la guerra civil, amb la posterior desmilitarització, arribà la desertització del Turó...

La militarització del Turó no comportà, pels lleidatans, només la destrucció de la ciutat originària, sinó, a més, l'oblit de la història, l'oblit del lloc. Un trauma

que ha costat segles de superar. La ciutat es va veure, doncs, obligada a una recuperació i a unes transformacions urbanes, fetes a esqueses del Turó ... (quan jo era jove, eren molts els lleidatans que no hi havien pujat mai). Es prescindí d'allò que havia estat el seu centre, el seu cor ... convertit en un gran buit urbà. És un lloc buit, però no un lloc mut. És el resultat de la sedimentació de les successives vicissituds històriques de la ciutat ... un lloc, que un dia fou ocupat per carrers, places, cases, algun palau ... un lloc on, durant segles, els nostres avantpassats hi van viure, treballar, subsistir ... on hi van ser feliços ... o desgraciats ... I ara, és un espai configurat per muralles, baluards, contraguades, falses bragues, esplanades ... tot, sota la presència dominant de la Suda i de la Seu Vella ... Un lloc buit, sí, en el que encara, però, s'hi pot endevinar el ressò de la història ... els orígens, l'esplendor i els sofriments ... que són l'estructura oculta d'aquest buit urbà ... un espai metafísic, un lloc sagrat ... la memòria de la ciutat.

Passem, finalment, a l'espai arquitectònic. L'espai arquitectònic és quelcom molt especial ... No el percebem d'una manera conscient, com passa amb els colors o les formes sòlides ... L'espai és un fluid ... i com a tal, es pot traslladar, expandir, dilatar ... i sorprenentment, també el contrari ... concentrar, atreure, definir ... unes qualitats que, en conjunt, entenem com a "fluència" espacial ... És aquesta "fluència" la que ens fa experimentar sensacions diferents ... i emocions sublimes ...

Al Turó, només hi resten dues peces arquitectòniques: La Suda i la Catedral. A la Suda, on només hi queda en peu una cinquena part de l'edifici històric ... a més de la restauració i consolidació estructural de l'edifici, s'hi ha recuperat l'espai original de la nau, que durant l'ocupació militar, s'havia subdividit, construint-hi una planta intermèdia. La intervenció més sorprenent, però, ha estat fer accessible per a ús públic la coberta, convertint-la en una espectacular talaia, que abastant la vista des del Mont Perdut fins als Rasos de Peguera ... i des del Montsec i el Cadí, a les serres de Prades i de Llena ... ens fa concebre el Turó com a centre d'un dilatat espai ... d'un immens territori ...

Respecte a la Seu Vella, normalment els nombrosos i erudits estudis que se n'ha fet, versen bàsicament sobre aspectes històrics o aspectes materials (elements constructius, arquitectònics, escultòrics ...) però, gairebé mai, sobre l'espai. És per això, que la característica arquitectònica més singular ... la qualitat espacial del Claustre, no ha estat gairebé considerada, segons el meu parer .

La Catedral, certament, és un edifici important, que comparteix amb la de Tarragona, ser un bon exemple de la Transició del Romànic al Gòtic. L'arquitectura i les dimensions de les seves naus són notables ... Ara bé, de catedrals semblants a aquesta, a Europa n'hi ha força. Allò, però, que fa important i singular la nostra Seu ... és el seu Claustre.

El Claustre és impressionant ... tant per les seves dimensions com per la seva tectònica ... Però el que realment és excel·lent, és la seva tipologia i les seves condicions espacials.

En efecte ... encaixat en l'angle que formen la Catedral i l'edifici de la Canonja, el claustre té dos costats sense construccions juxtaposades ... té, per tant, dues façanes lliures. En una, la de Ponent, s'hi troba l'accés principal, la Porta dels Apòstols ... l'altra, la que dona a Migdia, està totalment perforada per grans arcades, que converteixen aquesta nau en una espectacular llotja, amb vistes sobre el Segre, la ciutat, l'horta ... fins la llunyana serra de Llena ... En resum, és un claustre atípic amb dos laterals oberts a l'espai exterior ... és a dir, un claustre ... no totalment enclaustrat.

Els claustres són peces complexes ... són l'apoteosi de les "fluències" espacials. La més característica, és l'atracció cap al pati central, que experimenta l'espai perimetral de les quatre ales. En la Seu Vella, però, donada la singular tipologia de "claustre-llotja", a l'ala que dona sobre el riu s'hi experimenta una doble atracció, la centrípeta cap al pati ... i una altra, insòlita, que ens aboca cap a l'exterior. Aquesta doble atracció, asimètrica, provoca en l'ànim de l'observador, una sensació màgica, entre inquietant i plàcida ...

Una altra singularitat, és la “fluència” múltiple que es produeix, quan la mirada traspasa el claustre de Nord a Sud, transitant per quatre espais diferents, l’ala Nord, el pati, l’ala Sud, per fugir finalment pels finestrals de la façana, volant cap a l’espai obert ... cap a l’infinít ...

Les condicions espacials del Claustre són tan excepcionals i excel·lents, que el converteixen en una obra arquitectònica, goso a dir, gairebé única. És un element cabdal per a la valoració de la Seu Vella i de tot el conjunt monumental ... un argument bàsic i imprescindible, per tal d’aconseguir la declaració Monumental del Turó de la Seu Vella com a Patrimoni Cultural de la Humanitat ... cosa que espero sigui aviat una realitat. Lleida i lo Castell, s’ho mereixen.

Aquestes reflexions que acabo d’exposar, són una altra manera d’entendre el Turó ... la de valorar-lo en relació a l’espai ... als seus diferents espais ... És la meva manera d’entendre-ho. Espero que els hagi interessat.

Moltes gràcies, per la seva atenció i paciència ... I ara, que comenci la festa.

VISCA LLEIDA I VISCA LA FESTA MAJOR.